

A black and white portrait of György Ligeti, an elderly man with white hair, smiling slightly. He is wearing a dark sweater over a light-colored collared shirt. The background is dark and textured.

LIGETI
ENSEMBLE

Ligeti
születésnap koncert

2022. MÁJUS 27. 20.00
BUDAPEST MUSIC CENTER

LIGETI

születésnap koncert

VIDOVSKY LÁSZLÓ: Autoconcert
Váci Zoltán, Schlanger Tamás

JOHN CAGE: 4'33
Eötvös Péter zongora

LIGETI GYÖRGY: Szimfonikus költemény
100 metronómra
Horváth Vilmos, Kégl András

--- szünet ---

LIGETI GYÖRGY: Csellóverseny
Fenyő László cselló,
Ligeti Ensemble
Vezényel: Eötvös Péter

LIGETI GYÖRGY: Kammerkoncert

1. Corrente (Fließend)
2. Calmo, sostenuto
3. Movimento preciso e meccanico
4. Presto

Concerto Budapest - Ligeti Ensemble
Vezényel: Eötvös Péter

VIDOVSZKY László: Autokonzert

„Egyik elementáris zenei élményem nem tisztán zene” – nyilatkozta egy alkalommal Kurtág György. Vidovszky László *Autokonzertjét* „az első pillanattól kezdve, mint egy beckettien tragikus dolgot éltem át. Az üres színpadon harminc másodpercenként önmaguktól lezuhanó és hangot adó tárgyak tragikuma, költészete és az a végtelen ökonómia, amitől mindez szigorú zenei formává válik, mélyen megrázott” – mesélte. A darab 1972-ben született és még ebben az évben be is mutatták Budapesten. A kompozíció műfaját a műjegyzék „audiovizuális műként” határozza meg. Egy közelmúltbéli, Pannonhalmán felhangzó előadás után Krasznahorkai László így jellemezte: „nem színpadi akció, nem tárgyinstalláció és nem zenedarab, hanem mindez együtt. Mint a remekművek általában, az *Autokonzert* is létrehozza a maga egyedi, csak rá jellemző műfaját”. Balázs István is úgy látta 1990-ben, hogy a darab fontos összetevője maga a látvány, mely „különleges marionett-élményt nyújt. Ez, mint minden igazi és mély groteszk, kétlényegű: a tragikumban fölsejlenek a komikus mozzanatok, s a komikum elválaszthatatlan bizonyos tragikus vonásoktól. A döbbenet és a kacaj egyaránt adekvát reagálásmódok. Ez a zene nem „kísérlet” már, hanem érték, ha másmilyen is, mint a tradicionális esztétikai szerkezetű zeneművek.”

Az ősbemutató után néhány hónappal a darab címe már egy koncertsorozat címeként köszönt vissza; a Krizbai András, Jeney Zoltán, Sáry László és Vidovszky László műveiből összeállított hangversenyciklusban természetesen a névadó mű is elhangzott. Az est egyik korabeli recenzense nem ismerte fel a darab korszakos jelentőségét, szerinte az *Autokonzert* lényege „az önmozgás, vagyis: különféle nylonszálra felfüggesztett hangszerek a kulissza mögött lefolytatott manipulációk folytán sorra megszólalnak. Az ilyen megoldások sugároznak egyfajta meglepetést, groteskséget, azonban – benyomásom szerint – e kísérletek kívül kerekednek a művészi hatáskeltés körén.”

John CAGE: 4'33

John Cage nevezetes, háromrészes kompozíciójának címe a teljes darab elhangzásának időtartamára utal. A művet a szerző 1952-ben komponálta, tetszőleges hangszerre vagy hangszer-kombinációra: a kottában az áll, hogy az előadók a darab teljes időtartama alatt semmit sem játszhatnak hangszereiken, így maga a kompozíció a környezet hangjaiból alakul ki, bár a hallgatóság általában a darab előadását pusztán 4 perc 33 másodpercnyi csendnek hallja. A neves amerikai zenetudós, Richard Taruskin szerint a 4'33 az automatizmus egyik jellegzetes példája. Már a romantika óta jelen van a nyugati zenében az a törekvés, hogy olyan zenét alkossanak, mely függetleníti magát mindennemű társadalmi relációtól, túllép az idő és a tér határain. Az automatizált zenei folyamatból nyugodtan ki lehet vonni olyan „komponenseket”, mint amilyen a zeneszerző személye vagy az alkotás folyamata. Taruskin úgy véli, hogy „ezt az a meggyőződés motiválja, hogy amit mi önkifejezésnek gondolunk, az valójában csak a művészet átítatása azokkal a társadalmi normákkal, amelyeknek születésünk óta ki vagyunk téve. Ezért az igazság elérésének egyetlen módja az, ha a művészt kivonjuk az alkotás folyamatából. Cage ezt úgy éri el, hogy a véletlent használja a kompozíciós döntések meghozatalához. A 4'33-ban sem az előadóművésznek, sem a zeneszerzőnek nincs semmilyen hatása a darabra, így Cage-nek sincs módja arra, hogy ellenőrizze, milyen környezeti hangokat fog hallani a közönség.”

LIGETI György Szimfonikus költemény 100 metronómra

Az automatizmus egyik emblematisz példája Ligeti – címében egyszerre ironikus és filozofikus – szimfonikus költeménye, melyet 100 darab, különböző tempóban „ketyegő”, s ekként nem egyszerre leálló metronómra koncipiált. Szemben Cage darabjával, a *Poème Symphonique* (1962) nagyon is szól, a hangzó eseménynek pedig van is valamilyen előre sejtethető dramaturgiája (ritmikai *diminuendo*), ebben a tekintetben pedig inkább Vidovszky László darabjához áll közelebb. „Gyerekkorom óta kísért egy gépiesen ketyegő zene ideája, amely összekapcsolódik egy hangzó labirintus, valamint a végtelenül sokszorozódó képek ábrándjaival, melyeket akkor látunk, ha két egymással szembefordított tükörbe nézünk.”

LIGETI György Csellóverseny

Az 1966-ban komponált versenymű nem írható le a hagyományos versenyművek kategóriáival, illetve műfaj-jellemzőivel. Versenyműjellege – fogalmazott Ligeti – „nem úgy értendő, mintha a szólócselló és a zenekar két külön egységet alkotna, amely versengve és kontrasztálva áll szemben egymással, és nem is úgy, mintha a darab a romantika szimfonikus koncerttípusának felelne meg. Ellenben a zene egész faktúrája az, amely versenyműszerűen van kialakítva. A mozgásokat újabb és újabb hangszercsoportok szövik tovább, miközben a váltakozó hangszerkombinációk alapját mindig a szólócselló alkotja. A gordonka ezenkívül virtuóz szólamvezetése révén is koncertáló főhangszerként lép előtérbe”.

LIGETI György Kammerkonzert

Az 1969-1970-ben, tizenhárom hangszeres előadóra írt Kammerkonzert Ligeti egyik leggyakrabban előadott műve. Hogy miért kedveli a közönség éppúgy, mint a muzsikuskok, annak három oka is van. Először is, a Kammerkonzert nagyszerűen megírt és lenyűgöző darab, amely minden bonyolultsága ellenére is – az előadóra éppúgy, mint a hallgatóságra – közvetlen hatást gyakorol. Másodsorban azért, hogy Ligeti minden hangszerest szólistaként is kezel, biztosítja, hogy az együttes minden egyes zenészének érdekes feladata legyen. Harmadrészt pedig Ligeti polimetrikus koncepciója és megvalósítása egyszerűen zseniális: a különböző tempók párhuzamossága, amely itt „szupergyors szólista akciókkal” (Ligeti) párosul, létrehozza azt az egyedülálló és lélegzetelállító, szárnyaló és irizáló „Ligeti-hangzást”, amiért a zeneszerzőt mind a mai napig csodálják és tisztelik.

Szöveg: Molnár Szabolcs

LIGETI'S birthday concert

LÁSZLÓ VIDOVSZKY: Autoconcert

JOHN CAGE: 4'33

GYÖRGY LIGETI: Poème symphonique

---intermission---

GYÖRGY LIGETI: Concerto For Cello And Orchestra

GYÖRGY LIGETI: Kammerkonzert / Chamber Concerto

László Fenyő cello, **Zoltán Váczi**, **Tamás Schlanger**,
Vilmos Horváth, **András Kégl**

Concerto Budapest - Ligeti Ensemble

Conductor: Peter Eötvös

Concerto Budapest's already traditional anniversary concert is held on the night preceding György Ligeti's birthday. In Ligeti's *Symphonic Poem*, performers play simultaneously, however, setting their metronomes to different time signatures. Periodic rhythms can be discerned from the chaos until the metronomes gradually stop ticking. The two uninterrupted movements of the *Cello Concerto* grow out of an octuple piano and then vanish into the same in the end. All thirteen instruments are equals in the *Kammerkonzert*: the individual parts unfold in a parallel manner; however, through various rhythmic patterns and tempi; their sound becomes crystal clear at times, while at others, it blurs. The three Ligeti compositions are completed by "music pieces" of an unconventional sense at this concert. Cage's most famous composition expresses the composer's conviction that any auditory experience can produce music, and there is no such thing as complete silence. In *Autokonzert*, musicians behind the scenes control the fall of the various instruments, making both the noises and the silences unpredictable. The Ligeti Ensemble, specialising in contemporary Hungarian music and working under the patronage of Concerto Budapest, is conducted by one of the most pivotal composers of today's contemporary Hungarian music scene, Peter Eötvös.

concerto BUDAPEST

www.concertobudapest.hu

